

ผลสะท้อนทางการเมือง

โดยเหตุที่โลกดาวแล้วว่า งบประมาณหลวงซึ่งเกิดจากการกระทำของกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือนที่สูญเสียอำนาจจากการรัฐประหาร ๒๕๕๐ ประกอบกับทหารเรือบางส่วนนั้น มีสาเหตุสำคัญเพียงประการเดียวคือ สาเหตุทางการเมือง ดังนั้นเมื่อการต่อสู้สิ้นสุดลงความพ่ายแพ้ของฝ่ายกบฏ ผลสะท้อนที่เกิดขึ้นจึงกระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มต่อต้านรัฐบาลโดยตรง* นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่ได้รับผลสะท้อนทางอ้อมในระยะยาว คือ บุคคลภายในคณะรัฐประหาร ดังจะแยกพิจารณาในรายละเอียดดังนี้

๑. ผลสะท้อนโดยตรง เนื่องจากยุทธการกบฏมี ๒ ฝ่าย คือ กลุ่มพลเรือนที่สนับสนุน นายปรีดี พนมยงค์ และกลุ่มทหารเรือ ทั้ง ๒ กลุ่มจึงได้รับความกระทบกระเทือนภายหลังเหตุการณ์กบฏโดยตรง กล่าวคือ

กลุ่มทหารเรือ นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ๒๔๗๕ เป็นต้นมา คณะราษฎรได้แบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายทหารบก ฝ่ายทหารเรือ และพลเรือน โดยที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างมีส่วนร่วมในการยึดอำนาจการปกครองซึ่งทำให้แต่ละฝ่ายถือว่ามีส่วนแบ่งซึ่งอำนาจที่ใดมานั้น จากการพิจารณาเหตุการณ์ของการเมืองในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ เห็นได้ว่า ฝ่ายทหารบกยังไม่อาจรวบรวมอำนาจได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้นำฝ่ายพลเรือนพยายามชิงชิงอำนาจฝ่ายทหารเรืออย่างเต็มที่ และแม้ว่าทหารบกจะมีอำนาจทางการเมืองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จนกระทั่งรัฐประหาร ๒๕๕๐ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าทหารบกยังไม่สามารถเข้าไปควบคุมฝ่ายทหารเรือได้เหมือนการควบคุมฝ่ายพลเรือน ความสัมพันธ์ของฝ่ายทหารบกและทหารเรือ นั้นเป็นไปในลักษณะหวาดระแวงกันเอง นับแต่ทหารบกเริ่มเข้ามามีอำนาจทางการเมืองอย่างมากมา พลเรือตรีหลวงสังวรยุทธกิจ ได้บันทึกเหตุการณ์ภายหลังจากที่จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยืนโอบอ้อมออกจากตำแหน่งนายก

รัฐมนตรีครั้งแรกเมื่อปี ๒๔๘๒ ไวว่า

เสียงพวกทหารเรือบอกว่าจอมพลเด็กลงาน ก่อหัวพวกทหารเรือมาก แล้วประนามทหารเรือทางวิทยุกระจายเสียง เป็นเชิงกระทบกระเทือน ในทำนองเรื่องเงินสามก๊ก คุณทหาร (พลเรือตรีทหาร ข้าห์หิรัญ) คุณนาวิกโยธินจอร์จอยู่ปอนูปากน้ำ และต่อมาถูกทหารของจอมพล เราถูกแต่งตั้งไปเป็นผู้บังคับการมณฑลทหารเรือสี่ศก ในที่สุดก็ถูกจอมพลจอร์จตัวเหมือนกัน

อย่างไรก็ดีฝ่ายทหารเรือยังไม่เคยแสดงตัวอย่างเด่นชัด ในการต่อสู้ทางการเมือง เหมือนอย่างเช่นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มทหารบกและพลเรือน ซึ่งต่อสู้กันทั้งในและนอกรัฐสภาโดยตลอด พฤติกรรมของกองทัพเรือเป็นเพียงฝ่ายที่คอยคานอำนาจของทหารบกอย่างเงิบ ๆ โดยการใช้ความร่วมมือกับฝ่ายพลเรือน ในขณะที่อำนาจระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ และคอยให้ความคุ้มครองกลุ่มพลเรือนที่สูญเสียอำนาจภายหลังรัฐประหาร ๒๔๙๐ แม้ว่าในกบฏวังหลวงนั้น ทหารเรือจะให้ความสนับสนุนกำลังคนและอาวุธจำนวนหนึ่ง ก็ไม่อาจกล่าวได้ว่าทหารเรือได้เป็นผู้ทำการต่อต้านรัฐบาลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บัญชาการทหารเรือมิได้ให้ความสนับสนุน อันเป็นเหตุให้ทหารเรือส่วนใหญ่ไม่ร่วมมือด้วยอย่างจริงจัง

แต่ภายหลังจากกบฏวังหลวงแล้ว สัมพันธภาพระหว่างทหารบกและทหารเรือเลวร้ายยิ่งขึ้น เริ่มมีการกระทบกระทั่งกันระหว่างทหารบก ตำรวจ และทหารเรือโดยตรงหลายครั้ง จนกระทั่งเริ่มมีการคุมเชิงกันในระหว่างผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของทั้ง ๒ ฝ่าย ตลอดจนการเตรียมพร้อมในบริเวณกองเรือรบ ทำให้เกิดความตึงเครียดขึ้น ในสายตาของคณะรัฐประหารส่วนใหญ่เห็นว่า หลังจากเหตุการณ์กบฏวังหลวงเป็นต้นมา บริเวณกองทัพเรือของราติโคกหลายสภาพเกือบจะเป็น "ของโจร" โดยเหตุที่บรรดานักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ได้เข้าไปอาศัยเพื่อลี้ภัยจากคณะรัฐประหาร กองทัพเรือจึงเปรียบเสมือนที่กำบังของบุคคลผู้ลี้ภัยการเมืองนานาชนิด และแม้ว่ากำลังตำรวจในยุคนั้นจะแข็งแกร่ง

^๑ อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพหลวงสังวรบุพทกิจ, เรื่องเดิม, หน้า ๑๑๗

^๒ วารสารตำรวจ (ฉบับพิเศษ), เรื่องเดิม, หน้า ๑

เพียงไร ก็ไม่สามารถจะก้าวล่วงเข้าไปมีอิทธิพลในวงการทหารเรือได้

ในทัศนะฝ่ายทหารเรือ ภายหลังจากเหตุการณ์กบฏวังหลวงสงบลงแล้ว แมว่ารัฐบาลจะได้พยายามประนีประนอมและไม่กล่าวโทษทหารเรือในการปะทะกับทหารบก ตำรวจ อย่างเปิดเผยก็ตาม แต่จากการที่ได้มีคำสั่งย้ายพลเรือตรีทหาร ข้าหิรัญ ผู้บังคับการกรมนาวีกโยธิน ไปสำรวจราชการกรมเสนาธิการทหารเรือ ตลอดจนการไม่สนับสนุนกิจการของกองทัพเรือ นั้น ฝ่ายทหารเรือเห็นว่าเป็นการแสดงความไม่ไว้วางใจฝ่ายทหารเรืออย่างชัดแจ้ง

พฤติการณ์ของรัฐบาลที่หมิ่นท้อฝ่ายทหารเรือ ตลอดจนความเหลวแหลกในวงการบริหารของคณะรัฐประหาร ซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดจากข้อสรุปของวุฒิสภาว่า สาเหตุสำคัญของอาการกบฏแมนฮัตตันนั้น เนื่องมาจากการที่รัฐบาลมิได้บริหารงานให้เป็นไปตามคำปฏิญาณคือ การปกครองที่ไม่เป็นธรรม ความสภาวะแพนราษฎรก็มุ่งแต่จะกอบโกยผลประโยชน์ใส่ตน โดยไม่นึกถึงประชาชนนั่นเอง ทำให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับทหารเรือขึ้น ในระยะนั้นนาวาเอกอานนท์ ปุณศรีกรรกา ผู้บังคับบัญชาหน่วยรักษาการทหารเรือ และนาวาตรีมนัส จารุกา ผู้ช่วย ได้มีโอกาสพบปะและวิจารณ์ความเหลวแหลกต่าง ๆ ของรัฐบาล ประกอบกับความเบื่อหน่ายต่อการคุมเชิงและความตึงเครียดระหว่างกองทัพของชาติ ๒ ฝ่าย จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการต่อต้านอำนาจคณะรัฐประหารครั้งสำคัญสืบเนื่องมาจากกบฏวังหลวง คือ กบฏแมนฮัตตัน

กลุ่มพลเรือนที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ เป็นกลุ่มที่ได้รับความกระทบกระเทือนมากที่สุด ผลสะท้อนจากกบฏวังหลวงนั้น ทำให้กลุ่มพลเรือนกลุ่มนี้หมิ่นท้ออำนาจและบทบาทใด ๆ ทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้เนื่องจากการกล่าวกลางอย่างรุนแรงถึงชีวิตของฝ่ายรัฐบาล ทำให้หมู่ที่เกลียดสนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น ไม่กล้าเข้ามามีบทบาทในทางการเมืองอย่างเปิดเผยอีกต่อไป

๑ จอมพลสฤษดิ์ ธนะชวนะ, มรว. จอมพลผู้พิชิต (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แม่บ้านการเรือน, ๒๕๑๓).

๒ รายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ (สามัญ) วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๔

ดร. จัยอนันต์ สมุทวานิช ได้วิจารณ์จุดอ่อนของผู้นำฝ่ายพลเรือนอย่างเห็นได้ชัดแล้วว่า

หลวงประดิษฐมนูธรรมอาจจะเป็นนักทฤษฎีที่ดี แต่เป็นนักปฏิบัติที่ไร้ความสามารถ เขาไม่เคยฉวยโอกาสทางการเมืองที่มีอยู่ สร้างรากฐานแห่งอำนาจของเขา เขาไม่ได้เปลี่ยนชนวนการเสรีไทยให้เป็นองค์การทางการเมือง ที่มีพลังพอในการเปลี่ยนแปลงสังคม... หลวงประดิษฐำคำเนิการชั้กับเกมการเมืองถึงกลาว จึงมีคนเพียงไม่กี่คนที่ยอมจวมเป็นร่วมตายกับเขา ยอมเป็นที่แน่นอนว่าอุดมการณ์ทางการเมืองของเขาจึงค่อย ๆ สลายตัวไปที่ละน้อย พรรคพวกของเขาเริ่มปลัดกั้ไปรวมกลุ่มการเมืองอื่น ที่สามารถตอบสนองความต้องการส่วนตัวได้อย่างรวดเร็ว ส่วนผู้ที่ยังจงรักภักดีอยู่ ๓ - ๔ คน ก็ถูกอำนาจมืดของฝ่ายตรงข้ามยิงทิ้งอย่างไร้ความปราณี

นอกจากกลุ่มนักการเมืองจะถูกกำจัดไปโดยสิ้นเชิงแล้ว รัฐบาลยังพยายามที่จะปราบปรามแหล่งที่คิดว่าเป็นกำลังของกลุ่มพลเรือนฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ให้หมดสิ้นไป จึงจะเห็นได้ในกรณีการปิดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในระหว่างกฎหมานอัฐคัติน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งนายปรีดี พนมยงค์เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นนั้น ได้ถูกสั่งปิดทำการสอนเพราะทางการเมืองโดยยึดเอาเป็นที่มั่นในการต่อสู้พวกกฎหมานแนวการปราบกฎหมานอัฐคัตินจะสิ้นสุดลงแล้ว ทหารบกก็ยังคงยึดมหาวิทยาลัยไว้ และยังได้เสนอคณะรัฐมนตรีในวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๑๔ ขอซื้อสถานที่ของมหาวิทยาลัย ด้วยจำนวนเงิน ๕ ล้านบาท คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้ขายสถานที่ให้แก่กองทัพบก แล้วแถลงว่าจะหาสถานที่อื่น เช่น พุทธรักษาหรือบางกะปิให้เป็นสถานที่สร้างมหาวิทยาลัยใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารัฐบาลต้องการแยกมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้ออกไปจากกองบัญชาการทหารเรือ เพื่อป้องกันความวุ่นวายที่อาจเกิดขึ้นอีก แต่เนื่องจากนักศึกษาได้ทำการประท้วงที่พระที่นั่งอนันตสมาคมจนกระทั่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ให้สัญญาว่าจะคืนให้ทันสมัยการสอบในปี ๒๕๑๕ เหตุการณ์จึงได้สงบลง

จัยอนันต์ สมุทวานิช, ดร., อุดมการณ์ทางการเมือง (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๓), หน้า ๑๓๔ - ๑๓๕

หนังสือนิทรรศการวันธรรมศาสตร์ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๑๓ (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๓)

๒. ผลสะท้อนโดยทางอ้อมต่อคณะรัฐประหาร แม้ว่าบุคคลในคณะรัฐประหารจะแยกเป็นหลายกลุ่มตั้งกล่าวแล้ว แต่ก็มีใ้มีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างกันของอย่างรุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากคณะรัฐประหารของคอกยปราบปราม ผู้ที่ต่อต้านอำนาจของตนอยู่เสมอ

การที่คณะรัฐประหาร อยุ่ควยความหวาดระแวงต่อการยึดอำนาจของตน ประกอบกับต้องปราบกบฏหลายครั้ง จึงทำให้ทุกกลุ่มต่าง ๆ ในคณะรัฐประหารถือหลักการเตรียมกำลังให้พร้อมไว้ เป็นหลักสำคัญของความมั่นคงของตน แม้กระทั่ง เมื่อสามารถปราบกลุ่มตรงกันข้ามได้อย่างราบคาบไปแล้ว กลุ่มที่มีอำนาจที่เหลื่ออยู่ในขณะนั้นคือกลุ่มตำรวจนำโดย พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ และกลุ่มทหารบกของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ยังคงยึดหลักการสร้างอำนาจให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ควบควยความหวาดระแวงกันเอง

กลุ่มทหารบกแสดงควยสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐบาลให้เห็นอย่างเด่นชัด ภายหลังจากกบฏวังหลวงและกบฏแมนฮัตตัน ทั้งนี้เพราะจากเหตุการณ์ทั้ง ๒ ครั้งนั้น แสดงให้เห็นว่ากรมทหารราบที่ ๑ ซึ่งมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นผู้บังคับการนั้น เป็นกำลังสำคัญซึ่งใช้ในการปราบปรามกบฏ เพราะเป็นกรมทหารกรมเดียวที่มีทหารทั้งกรมเขารวมอย่างพร้อมเพรียง คณะรัฐประหารจึงรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ต่อให้ตำแหน่งสูงขึ้นเป็นรางวัล จะเห็นได้จากการเล่นตำแหน่งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดังนี้

- หลังจากรัฐประหาร ๒๔๙๖ เลื่อนเป็นพลตรี ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการกองพลที่ ๑
- หลังจากกบฏวังหลวง ๒ วัน เลื่อนเป็นแม่ทัพกองทัพบกที่ ๑
- หลังจากกบฏแมนฮัตตัน ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกและเลื่อนยศเป็นพลเอกในเวลาต่อมา

แต่อย่างไรก็ดี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็ไม่ได้มีอำนาจแท้จริงแต่เพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากจอมพลป. พิบูลสงคราม ใ้โคสนับสนุนให้ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ คุมกำลังตำรวจไว้คานอำนาจอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใ้โคดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบกนั้น ทำให้พันตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ หวาดระแวงมากยิ่งขึ้น เพราะเท่ากับว่าจอมพลสฤษดิ์ สามารถคุมกำลัง

ทหารไว้ได้ทั้งหมด พล.ต.อ. เภา จึงรีบสะสมกำลังตำรวจของตม.ให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น นอกจากการสะสมกำลังดังกล่าวแล้ว ทั้ง ๒ ฝ่ายได้เริ่มโจมตีซึ่งกันและกันโดยผ่านสื่อมวลชน จนถึงขั้นทำหนังสือพิมพ์ไว้คอยโจมตีกันเอง ความแตกแยกของบุคคลสำคัญทั้ง ๒ ฝ่ายในคณะรัฐประหาร เป็นไปอย่างโจ่งแจ้ง แต่ในที่สุดกบฏทหารบกโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมีกำลังทหารมากกว่า ได้จึงหวั่นเมื่อมีการเลือกตั้งสกปรกในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ ได้เข้าทำการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๐๐ และประสบความสำเร็จได้อย่างง่ายดาย โดยเหตุที่สถานการณ์ในเมืองเสื่อมโทรมลงเห็นได้ชัด เช่นเดียวกับระยะก่อนหน้าการรัฐประหาร ๒๕๕๐ กบฏทหารบกจึงได้รับความสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ในระยะแรก และเป็นผลให้กบฏทหารบกครองอำนาจทางการเมืองโดยเด็ดขาดมาเป็นเวลานาน

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย